

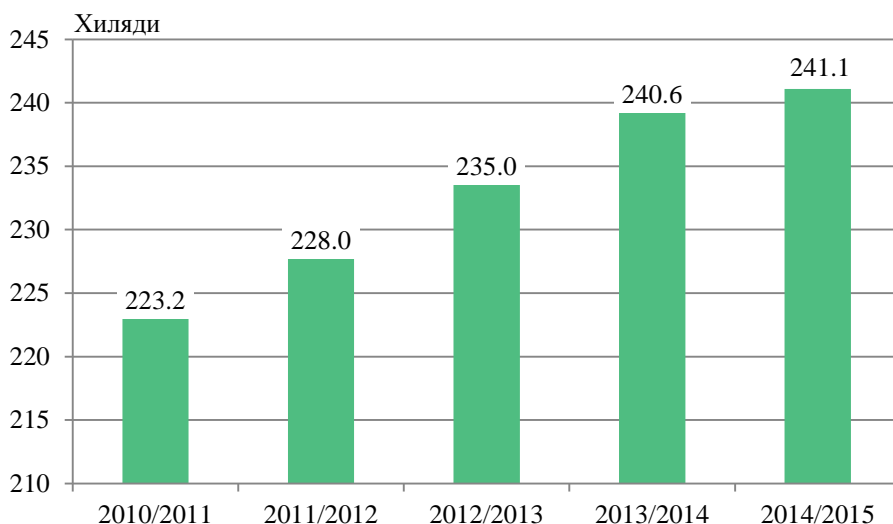
ОБРАЗОВАНИЕТО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2014/2015 УЧЕБНА ГОДИНА

Преди 120 години се въвежда първата периодична отчетност в страната – „Статистика на училищата“, което е началото на Статистиката на образованието в България. Днес Националният статистически институт провежда ежегодни изчерпателни изследвания на образователните институции в пълно съответствие с установените световни методи и стандарти (ISCED 2011), което позволява съпоставимост на получените резултати на международно ниво.

Предучилищно образование

През учебната 2014/2015 година броят на самостоятелните детски градини с директор е 1 991, или с 60 по-малко в сравнение с учебната 2013/2014 година. Броят на децата, настанени в детски градини през учебната 2014/2015 година, е 241.1 хил., което е със 17.9 хил., или с 8.0% повече от броя им през учебната 2010/2011 година и с 0.2% повече в сравнение с предходната учебна година. Обхватът на децата в детските градини, изчислен чрез груповия нетен коефициент на записване¹, намалява от 83.6% за учебната 2013/2014 година на 82.9% за учебната 2014/2015 година.

Фиг. 1. Деца в детските градини

Средният брой деца в една детска градина за страната е 121, като за градовете е значително по-голям - 162, а за селата - 62. Средният брой деца, формиращи една група, е същият като през предходната година – 24, като в градовете е 25, а в селата - 20.

¹ Груповият нетен коефициент на записване на децата в детските градини се изчислява в проценти като отношение на броя на децата в детските градини във възрастовата група 3 - 6 години към броя на населението в същата възрастова група.

Педагогическият персонал, зает в детските градини, е 20.5 хил., от които 19.2 хил. са детски учители. В сравнение с предходната учебна година общият брой на педагогическия персонал се увеличава с 273 души, или с 1.3%.

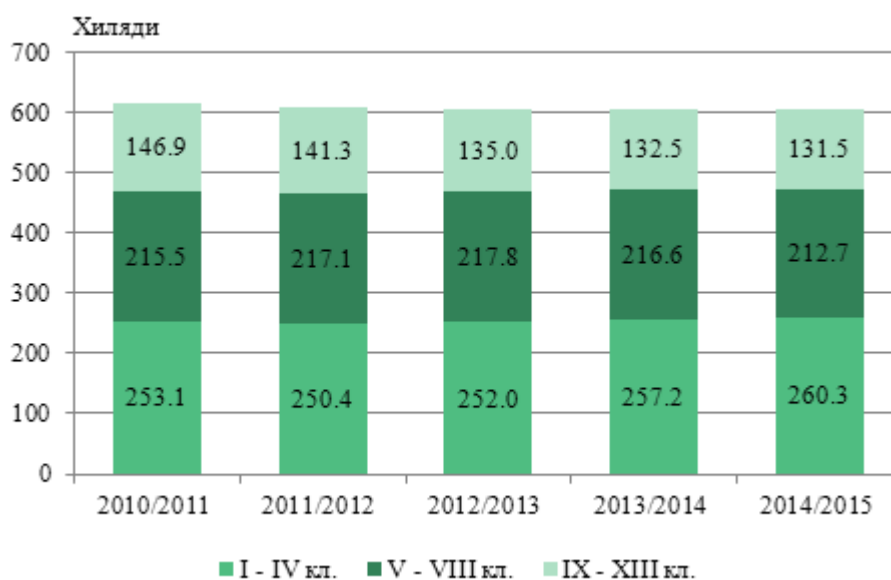
Броят на лицензираните частни детски градини продължава да нараства - през учебната 2014/2015 година в страната функционират 88, или с 13 повече от предходната година, но все още са алтернатива само за малка част от родителите. Частните детски градини са посещавани от 3 292 деца, представляващи едва 1.4% от общия брой на децата в детските градини.

Общо образование

В началото на учебната 2014/2015 година учебни занятия се водят в 2 019 общообразователни училища², от които 149 начални, 1 325 основни, 7 прогимназии, 137 гимназии и 401 средни общообразователни училища (СОУ). В сравнение с предходната учебна година общият брой на общообразователните училища намалява със 7 поради закриване или преобразуване.

През учебната 2014/2015 година броят на учениците във всички видове общообразователни училища е 604.5 хил., от които 105.7 хил. са в селата. В сравнение с предходната учебна година броят на учениците в общото образование намалява с 1.8 хил., или с 0.3%.

Фиг. 2. Учаци в общообразователните училища по групи класове

През учебната 2013/2014 година общообразователните училища по различни причини са напуснали 13.8 хил. ученици, от които 11.8 хил. в основното образование. Най-голям е относителният дял на учениците, които са напуснали по семейни причини - 5.9 хил., или 42.7% от общия брой на напусналите, следван от дела на заминалите в чужбина - 39.6%, и на напусналите поради нежелание да учат - 10.1%.

² Вкл. българските училища в чужбина, финансирани от държавата.

Ранното чуждоезиково обучение все повече навлиза в началния етап на основното образование. Относителният дял на децата в общообразователните училища, изучаващи чужди езици в началните класове (I - IV), е 82.9%, като от тях най-голям е дялът на изучаващите английски език - 89.9%.

През 2014 г. основно образование в общообразователните училища са завършили 45.3 хил. ученици, а средно образование - 27.3 хил. души.

Учителите (вкл. директорите и помощник-директорите с преподавателска заетост) в общообразователните училища през учебната 2014/2015 година са 45.2 хил., или със 111 повече в сравнение с предходната година. Учителите с високо образование (завършена образователно-квалификационна степен „бакалавър“ или „магистър“) са 92.5%, докато 7.1% са завършили образователно-квалификационна степен „професионален бакалавър“ или еквивалентна в миналото степен.

В учителската професия преобладават жените, които съставляват 85.0% от общия брой на учителите.

В една паралелка в дневните общообразователни училища има средно по 21 ученици.

Към 01.10.2014 г. в страната функционират 70 частни общообразователни училища, от които 5 начални, 30 основни, 1 прогимназия, 27 гимназии и 7 средни общообразователни училища (СОУ). В тях учат общо 7 017 ученици, което е само 1.2% от общия брой на учениците в общото образование.

През учебната 2014/2015 година в училищата и паралелките за деца със специални образователни потребности учат общо 3.6 хил. деца, или с 6.9% по-малко в сравнение с предходната учебна година. За тяхното обучение и възпитание полагат грижи 828 учители специалисти и 335 възпитатели.

Професионално образование и обучение

Професионалното образование и обучение през учебната 2014/2015 година се осъществява в 23 училища по изкуствата, 24 спортни училища, 394 професионални гимназии и 40 професионални колежа с прием след средно образование. Общият брой на учащите в професионалното образование и обучение през тази учебна година е 141.0 хил. и в сравнение с учебната 2010/2011 г. намалява с 20.5 хил., или с 12.7%, а в сравнение с предходната учебна година се увеличава с 0.2 хил., или с 0.1%.

В професионалното образование преобладават момчетата, които са 60.0% от общия брой на учениците в тази образователна степен.

В програмите за придобиване на III степен професионална квалификация най-висок е относителният дял на учениците, изучаващи специалности в областите „Технически науки и технически професии“ - 29.7%, следван от този на учениците в „Стопански науки и администрация“ - 17.6%. В програмите за придобиване на II степен професионална квалификация на първо и второ място са съответно учениците в „Технически науки и технически професии“ (28.5%) и „Услуги за личността“ (22.3%).

През настоящата учебна година учителите в професионалните училища са общо 12.5 хиляди. Преобладаващата част от тях - 94.2%, са високообразовани с придобити образователно-квалификационни степени „бакалавър“ или „магистър“.

През 2014 г. средно образование в училищата по изкуствата, спортните училища, професионалните гимназии и професионалните училища с диплома са завършили 26.2 хил. души.

Втора и трета степен професионална квалификация през 2014 г. са придобили съответно 4.6 хил. и 15.2 хил. души.

В професионалните училища и паралелки с прием след VI, VII и VIII клас 459 ученици са получили първа степен професионална квалификация.

В професионалните колежи с прием след завършено средно образование 1 097 души са придобили четвърта степен професионална квалификация.

През учебната 2014/2015 година 2 029 ученици се обучават в 56 частни професионални училища, което е едва 1.4% от всички ученици в професионалното образование.

В програми за професионално обучение срещу заплащане за придобиване на степен на професионална квалификация в центрове за професионално обучение (ЦПО), професионални гимназии и професионални колежи са записани 15.7 хил. лица на възраст 16 и повече години. По степени на професионална квалификация разпределението им е: първа степен - 6.5 хил., втора степен - 3.8 хил., трета степен - 5.4 хил., и четвърта степен - 25 души.

Висше образование

През учебната 2014/2015 година общият брой на студентите в България, включващ записаните в четирите образователно-квалификационни степени („професионален бакалавър”, „бакалавър”, „магистър” и „доктор”), възлиза на 279.0 хил., което е с 6.3 хил., или с 2.2% по-малко в сравнение с учебната 2010/2011 година и с 1.5% по-малко в сравнение с предходната учебна година.

Колежи (образователно-квалификационна степен „професионален бакалавър”)

През последните три учебни години броят на студентите, обучаващи се в колежи, се запазва относително постоянен. През учебната 2014/2015 година за придобиване на образователно-квалификационна степен (ОКС) „професионален бакалавър” в коледите се обучават общо 15.2 хил. души, от които български граждани са 14.9 хил., или 98.0%. От общия брой студенти в коледите 7.1 хил., или 46.6%, са записани в частни колежи.

Фиг. 3. Студенти в колежи³

В структурата по области на образованието най-висок относителен дял заемат обучаващите се по специалности в „Стопански науки и администрация” - 33.0%, следвани от „Спорт, туризъм и хотелиерство” - 20.0%, „Здравеопазване“ - 17.8%, и „Технически науки и технически професии” - 15.7%.

През 2014 г. ОКС „професионален бакалавър” са придобили 3.2 хил. студенти, от които 98.6% са български граждани. Най-голям е броят на дипломираните по специалности в област „Стопански науки и администрация” - 1.1 хил., или 35.3% от общия брой на завършилите, следван от областите „Здравеопазване“ - 0.6 хил. (19.0%), „Спорт, туризъм и хотелиерство” - 0.5 хил. (16.1%), и „Технически науки и технически професии” - 0.5 хил. (15.2%).

Преподавателите в колежите са 1 018, като от тях на основен договор са 564, или 55.4%.

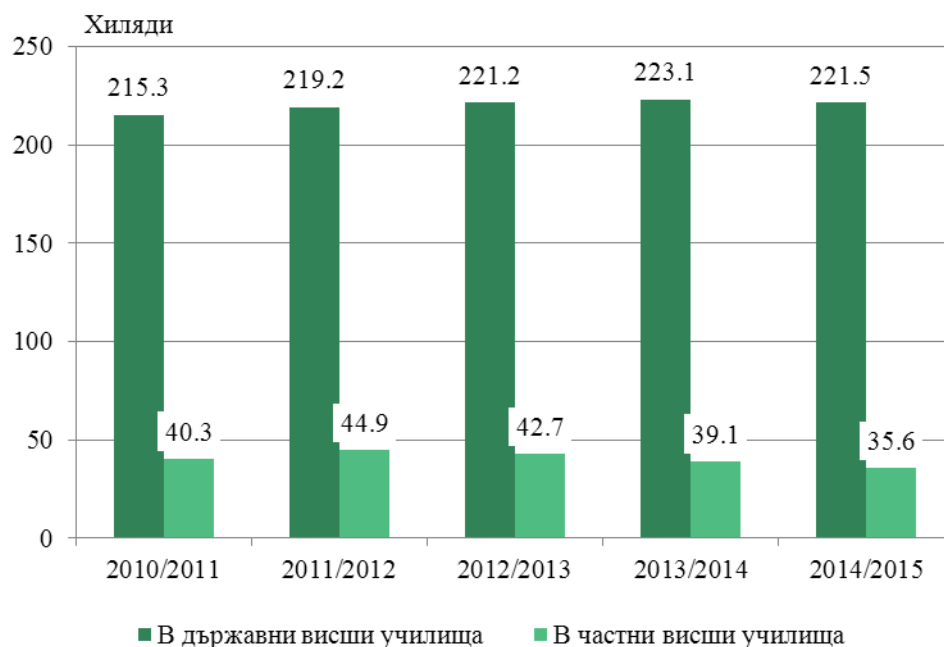
Университети и специализирани висши училища (образователно-квалификационни степени „бакалавър” и „магистър”)

През учебната 2014/2015 година за придобиване на образователно-квалификационни степени (ОКС) „бакалавър” и „магистър” в университетите и специализираните висши училища се обучават 257.1 хил. души, като от тях 35.6 хил., или 13.8%, са записани в частни висши училища. В сравнение с предходната учебна година се наблюдава спад на учащите в частните висши училища с 9.0%.

³ Броят на учащите в частни колежи от учебната 2011/2012 година намалява значително поради преобразуването на самостоятелен частен колеж в университет и презаписването на студентите от ОКС „професионален бакалавър” в ОКС „бакалавър”.

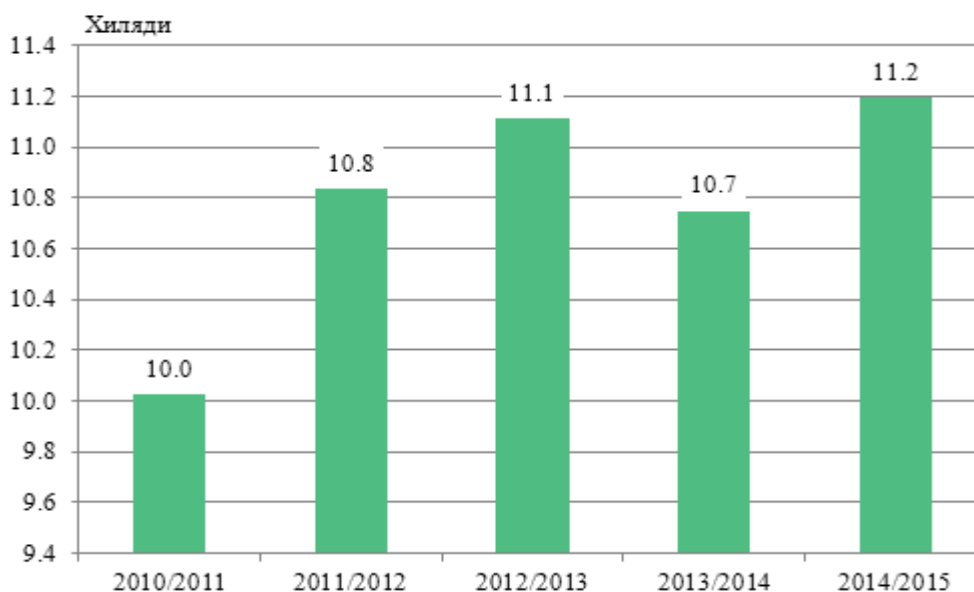

Фиг. 4. Студенти в университети и специализирани висши училища

През учебната 2014/2015 година студентите - български граждани, в университети и специализирани висши училища са 245.9 хил., или 95.6%, и в сравнение с учебната 2013/2014 година техният брой намалява с 5.5 хил., или с 2.2%. Броят на чуждестранните студенти у нас, обучаващи се в университети и специализирани висши училища, е 11.2 хил., което е с 4.1% повече в сравнение с предходната учебна година.

Фиг. 5. Студенти чужденци в университети и специализирани висши училища

В университетите и специализираните висши училища в България най-голям е броят на чуждестранните студенти от Турция - 28.4%, следван от тези от Гърция - 25.6%, Германия - 4.5%, и бившата югославска република Македония - 4.4% от общия брой чуждестранни студенти.

Наблюдава се постепенно нарастване на броя на студентите от Гърция - от 1.3 хил. през 2010/2011 учебна година на 2.9 хил. през настоящата учебна година, или 2.3 пъти повече. Същевременно броят на студентите от бившата югославска република Македония намалява - от 1.2 хил. през учебната 2010/2011 година на 0.5 хил. през 2014/2015 учебна година, или с 57.0% по-малко. За същия период намалява и броят на студентите от Турция с 1.4 хил. (или 30.6%).

Броят на мобилните студенти⁴, обучаващи се в университетите и специализираните висши училища, нараства от 10.0 хил. през учебната 2010/2011 година на 11.1 хил. през учебната 2014/2015 година, или с 11.5%, а в сравнение с предходната учебна година с 3.2%.

През учебната 2014/2015 година преподавателите в университетите и специализираните висши училища са 22.7 хил., като на основна работа са 13.5 хил., или 59.4% от тях, са на основна работа.

Образователно-квалификационна степен „бакалавър”

През учебната 2014/2015 година за придобиване на ОКС „бакалавър” се обучават 171.5 хил. студенти, от които 52.6% са жени. Българските граждани съставляват 97.4% от всички записани, а 14.7% от студентите се обучават в частни висши училища.

В структурата по области на образованието най-висок относителен дял заемат студентите от „Стопански науки и администрация” - 22.6%, следвани от областите „Технически науки и технически професии” - 15.1%, и „Науки за обществото и човешкото поведение” - 12.3%. Най-малък е делът на студентите, обучаващи се в областите „Управление на сухопътен, воден и въздушен транспорт” - 1.2%, „Природни науки” - 0.7%, и „Математика и статистика” - 0.2%.

За учебната 2014/2015 година в ОКС „бакалавър” са приети 45.0 хил. нови студенти, от които 44.1 хил., или 98.0%, са български граждани.

През 2014 г. у нас висше образование, степен „бакалавър”, са завършили 32.4 хил. студенти, от които 31.2 хил. са български граждани.

Най-висок е относителният дял на дипломираните се от следните области на образование: „Стопански науки и администрация” - 28.5%, „Науки за обществото и човешкото поведение” - 17.9%, и „Технически науки и технически професии” - 12.8%.

В частни университети са се дипломирали 17.2% от всички дипломирани в ОКС „бакалавър”.

Образователно-квалификационна степен „магистър”

През учебната 2014/2015 година за придобиване на ОКС „магистър” в университетите и специализираните висши училища се обучават 85.6 хил. души, от които 59.0% са жени. Българските граждани съставляват 92.1% от всички записани, а 10.4 хил., или 12.2% от студентите в тази ОКС, се обучават в частни висши училища.

⁴ Съгласно методологията на Евростат студентската мобилност се измерва чрез показателя „страна на завършено предходно образование”, като мобилни студенти са тези, които са завършили своето средно образование в чужбина.

В структурата по области на образованието най-висок относителен дял заемат студентите от „Стопански науки и администрация” - 23.4%, следвани от „Здравеопазване” - 17.5%, и „Право“ - 12.5%. Най-малък е дялът на студентите, обучаващи се в „Журналистика, масова комуникация и информация” и „Природни науки“ - по 0.4%, и „Математика и статистика” - 0.1%.

За учебната 2014/2015 година в програми за придобиване на ОКС „магистър“ след завършено средно образование са приети 5.9 хил. нови студенти, от които 4.6 хил., или 77.5%, са български граждани.

Новоприетите в магистърски програми след завършена ОКС „бакалавър” са 27.2 хил., като от тях 1.3 хил., или 4.6%, са записани по програми след завършена степен „професионален бакалавър”.

През 2014 г. в България висше образование, степен „магистър”, са завършили 26.5 хил. студенти, от които 97.3% са български граждани.

Най-висок е относителният дял на дипломиралите се от следните области на образование: „Стопански науки и администрация” - 33.6%, „Науки за обществото и човешкото поведение” - 11.9%, и „Технически науки и технически професии” - 9.1%. Най-нисък е относителният дял на дипломираните в „Ветеринарна медицина”, „Журналистика, масова комуникация и информация” и „Природни науки“ - по 0.5% от общия брой дипломирани в ОКС „магистър“, и „Математика и статистика” - само 0.1%.

В частни университети са се дипломирали 14.1% от всички дипломирани в ОКС „магистър”.

Образователна и научна степен „доктор”

Към 31.12.2014 г. у нас се обучават общо 6 617 докторанти, като от тях 51.4% са жени. В сравнение с предходната година броят на докторантите се увеличава с 562 души, или с 9.3%.

Чуждестранните докторанти, обучаващи се в България, са 340 души, или 5.1% от общия брой на докторантите. В сравнение с предходната година броят им е нараснал с 34.9%. Докторантите от Гърция са 19.7% от всички чуждестранни докторанти, обучаващи се у нас, следвани от тези от Турция (19.4%) и бившата югославска република Македония (10.9%).

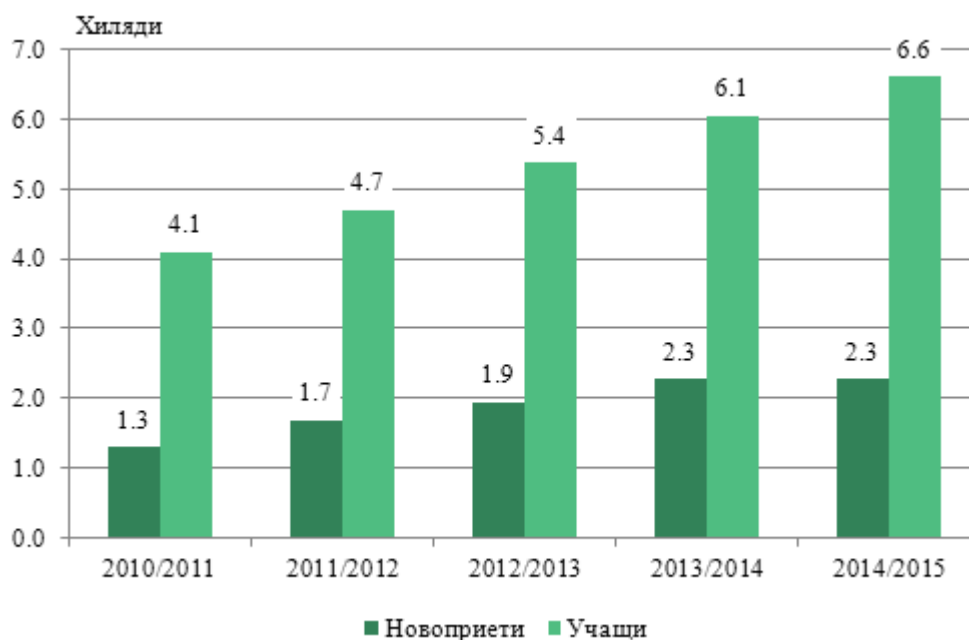
Разпределението по възраст показва, че най-голям е относителният дял на докторантите на възраст 30-39 години (38.4%), следвани от тези на 20-29 години (34.3%) и на възраст 40-49 години, които представляват 18.3% от всички докторанти.

През 2014 г. в частни университети и специализирани висши училища се обучават едва 2.3% от докторантите.

Фиг. 6. Докторанти - новоприети и учащи

Новоприетите докторанти през 2014 г. са 2 284, от които 1 212, или 53.1%, са жени.

През 2014 г. образователна и научна степен „доктор” са придобили 1 363 души, от които 719, или 52.8%, са жени. При мъжете най-голям е относителният дял на дипломираните в област „Технически науки и технически професии” - 17.4% от общия брой на завършилите мъже, следван от „Здравеопазване“ - 11.3%, и „Науки за обществото и човешкото поведение“ - 10.2%. В структурата на дипломираните по области на образованието жени най-голям относителен дял заемат завършилите в „Здравеопазване“ - 12.4%, следвани от завършилите в областите „Науки за обществото и човешкото поведение” - 11.5%, и „Подготовка на учители и науки за образованието“ - 11.4%.

Методологични бележки

Статистиката на образованието е изградена на базата на Регламент № 452 от 2008 г. на Европейския парламент и на Съвета относно изготвянето и развитието на статистиката на образованието и ученето през целия живот, действащата нормативна уредба на България в областта на образованието, Международната стандартна класификация на образованието (МСКО) - ревизия 2011 г. (ISCED 2011), и съпътстващите я методически ръководства.

МСКО е създадена да служи като рамка за класифициране на образователни дейности в определени програми и свързаните с тях квалификации в международно признати категории. Основните понятия и определения на ISCED са планирани да бъдат международно валидни и съпоставими в пълния обхват на образователните системи. Класификацията се основава върху три компонента: международно одобрени понятия и определения, класификационни системи и картографиране на образователни програми и свързаните с тях квалификации в страните по света. МСКО 2011 беше приета на 36-ата сесия на Генералната конференция на ЮНЕСКО, като за начало на задължителното оповестяване на статистически данни по ревизираната класификация е определена настоящата година.

Националният статистически институт провежда ежегодни изчерпателни изследвания, характеризиращи дейността на образователните институции.

Образователни институции са тези, които директно провеждат обучение по образователни програми с учаци в организирани класове (групи) на място или чрез дистанционна форма на обучение. Провежданите в тях програми водят до придобиване на степен на образование и/или степен на професионална квалификация.

Неформалното образование и самостоятелното обучение не попадат в обхвата на образователната система според използваните дефиниции на МСКО 2011.

Чрез своите изследвания НСИ се стреми да установи броя на учащите в системата на образованието към определена дата на наблюдение. На тази основа се изчислява международно възприетият показател „степен на участие на населението в образователната система“ като относителен дял на записаните ученици от определена възрастова група към броя на постоянното население на страната от същата възрастова група.

Повече информация и данни за статистиката на образованието могат да бъдат намерени на сайта на НСИ (<http://www.nsi.bg>), раздел „Образование и учене през целия живот“.

Приложение

Таблица 1

Развитие на образователната система в България

(Брой)

Учебна година	Записани ученици в училищата (I - XII клас)	Преподаватели (I - XII клас)	Завършили средно образование	Завършили висше образование ¹
1895/96	386076	9880	.	74
1900/01	355763	9565	.	89
1910/11	532993	13804	.	² 172
1920/21	693284	19488	.	1285
1930/31	850628	26825	10484	1293
1940/41	1092502	31825	23555	1914
1950/51	1067994	41400	43004	7689
1960/61	1306327	56374	48258	6298
1970/71	1454710	73722	93954	15947
1980/81	1358494	80290	97791	28012
1990/91	1366927	92182	97138	31359
2000/01	1069835	83734	79470	46319
2010/11	778441	61550	63043	59927
2014/15	747476	58087	³ 53487	⁴ 62010

¹ Без докторантите.

² Данните са за учебната 1911/1912 година.

³ Данните са за учебната 2013/2014 година.

⁴ Данните са за учебната 2013/2014 година.

Таблица 2

Учебни институции по вид

	(Брой)				
	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Общо	5200	5164	5067	5060	4975
Детски градини	2138	2112	2070	2051	1991
Общообразователни и специални училища	2175	2144	2112	2097	2087
Начални (I - IV клас)	156	156	153	150	150
Основни (I - VIII клас)	1429	1431	1402	1393	1386
Прогимназии (V - VIII клас)	13	12	11	8	7
Гимназии (IX - XIII клас)	166	139	140	140	137
Средни общообразователни (I - XIII клас)	411	406	406	406	407
Професионални училища	484	499	494	488	481
Училища по изкуствата	21	22	22	23	23
Спортни училища ¹	x	22	19	24	24
Професионални гимназии	422	414	416	402	394
Професионални колежи след средно образование	36	36	37	39	40
Професионални училища	5	5	-	-	-
Центрове за професионално обучение ²	350	356	338	371	362
Висши училища ³	53	53	53	53	54
Самостоятелни колежи	9	8	8	8	8
Колежи в структурата на университети и специализирани висши училища	22	21	20	19	19
Университети и специализирани висши училища	44	45	45	45	46

¹ От учебната 2011/2012 година спортните училища осъществяват обучение по професионални вместо по общообразователни програми (изменение на Закона за професионалното образование и обучение - ДВ, бр. 50 от 2010 г.).

² Центрове, провеждащи програми за придобиване на степен на професионална квалификация.

³ Включва университети и специализирани висши училища и самостоятелни колежи.

Таблица 3

**Записани учащи по степени на Международната стандартна класификация на образованието
(МСКО 2011)**

	(Брой)				
	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Общо	1307705	1293961	1294682	1303836	1284910
Предучилищно образование (МСКО - 0)	223186	227971	235015	240622	241123
Начално образование (I - IV клас, МСКО - 1)	255086	252372	253675	258840	261793
Прогимназиално образование (V - VIII клас, МСКО - 2)	219980	221274	221839	220934	217155
Професионално обучение за възрастни - I степен професионална квалификация (МСКО - 2) ¹	8403	11219	13637	11176	6509
Професионално обучение - I степен професионална квалификация с прием след VIII клас (МСКО - 3)	691	841	1011	831	988
Средно образование (IX - XIII клас, МСКО - 3)	302684	281671	272487	268395	267540
Професионално обучение за възрастни - II степен професионална квалификация (МСКО - 3) ¹	4737	4062	4272	7300	3789
Професионално обучение за възрастни - III степен професионална квалификация (МСКО - 3) ¹	4353	6660	6323	10278	5417
Професионално обучение след средно образование (МСКО - 4)	3224	2804	2381	2001	1618
Професионално обучение за възрастни - IV степен професионална квалификация (МСКО - 4) ¹	96	92	83	165	25
Висше образование (МСКО - 6, 7, 8)	285265	284995	283959	283294	278953
Колежи - ОКС „професионален бакалавър” (МСКО - 6)	25511	² 16210	14688	15072	15244
Университети и специализирани висши училища - ОКС „бакалавър” (МСКО - 6)	178728	184069	180949	176344	171458
Университети и специализирани висши училища - ОКС „магистър” (МСКО - 7)	76931	80013	82951	85823	85634
Докторантура (МСКО - 8)	4095	4703	5371	6055	6617

¹ Вкл. обучаващите се в професионални гимназии и колежи.

² Броят на учащите намалява значително поради преобразуването на самостоятелен частен колеж в университет и презаписването на студентите от ОКС „професионален бакалавър“ в ОКС „бакалавър“.

Таблица 4

**Преподаватели по степени на Международната стандартна класификация на образованието
(МСКО 2011)**

	(Брой)				
	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Общо	104078	102925	102488	101828	102799
Предучилищно образование (МСКО - 0)	19579	19729	20015	20269	20542
Начално образование (I - IV клас, МСКО - 1)	14780	14666	14565	14767	14940
Прогимназиално образование (V - VIII клас, МСКО - 2)	19867	19504	19315	19277	19179
Средно образование (IX - XIII клас, МСКО - 3)	26903	25539	24684	24121	23968
Професионално обучение след средно образование (МСКО - 4)	517	532	453	382	427
Висше образование (МСКО - 6, 7)	22432	22955	23456	23012	23743
Колежи (МСКО - 6)	1375	1079	1091	1070	1018
Университети и специализирани висши училища (МСКО - 6, 7)	21057	21876	22365	21942	22725